

KOJE ELEMENTE NALAZIMO U EURIPIDOVOJ HEKABI?

Ako pažljivo analiziramo Euripidovu Hekabu u želji da utvrdimo koji je elementi sačinjavaju, vidjet ćemo da se zapravo u osnovi radi o dva elementa, a to su ženski i sofistički element. Likovi stari trojanske kraljice Hekabe i njezine kćeri Poliksene dominiraju u ovoj tragediji koja pored toga na najdramatičnijim mjestima dobiva karakteristično obilježje poznato pod imenom *ἄμιλλαι λόγων*. Dijalektičku prepirku pjesnik obilno primjenjuje u dvama simetričkim dijelovima tragedije. U toj, naime, tragediji divlje strasti i duboke boli, koja se pretvara u mahnuti bijes, javlja se često retoričko-sofistički element. Pjesnik, štoviše, pokazuje kako Hekabina mržnja uspijeva u pravom času da svlada svoj osobni divlji nagon i zadobiva oblik obrambenog govora i uvjeravanja. To joj postaje dragocjenim sredstvom borbe u ostvarivanju plana koji joj je sugerirala sama mržnja. Ova je osobitost općeljudska, ali i tipično helenska i posebice Euripidovska jer odgovara pjesnikovu isticanju kontrasta između racionalnog i iracionalnog elementa, između logičnog rasuđivanja i slijepe strasti, između misli i umjetnosti. No ipak ni to nije glavni razlog zbog kojega Hekabin lik u toj tragediji dobiva tako veliku važnost. Izvanrednu važnost ima i suprotstavljanje dvaju ženskih likova. No prije svega ogledajmo ukratko sadržaj same tragedije.

Dok se grčka vojska nakon razorenja Troje sprema na povratak u domovinu, javlja se Ahilejev duh i traži od Helena da na njegovu grobu žrtvuju djevicu Poliksenu, kćerku Hekabinu. Herojska žrtva Poliksene, o kojoj izvještava tužnom simpatijom glasnik Taltibije, temelj je prvog dijela tragedije. Taj dio prožet je očajanjem stare Prijamove žene koja nakon strašnog uništenja kraljevstva, grada i obitelji gleda kako vode u smrt preposljednju od njezinih kćeri. Hekabino očajanje ipak još ni u tom času nije dostiglo kulminaciju.

Morski su valovi izbacili mrtvo i na okrutan način osakaćeno tijelo Polidora, najmlađeg Hekabina sina, koji je bio povjeren uz veliku količinu zlata na čuvanje prijatelju tračkom kralju Polimestoru. Majčino srce brzo shvaća i povezuje strašne činjenice. Jasno joj je da je na vijest o propasti Troje barbarin Polimestor podlo ubio povjerena mu dječaka siguran da će bez straha moći prisvojiti veliko blago koje mu je uz Polidora bilo predano na čuvanje. Eto nam već ovdje *auri sacra*

fames koja će naći odjek u Vergilija¹. U tom se času već posve skršena Hekaba preobrazuje. Žudnja za osvetom daje joj nadljudsku snagu i dijalektičku vještinu u grčevitu i grozničavu očekivanju da ubere plod svoje strašne osvete. Uspijeva pridobiti mlitava i oportunistički nastrojena Agamemnona osiguravši tako njegovu neutralnost u planiranoj osveti. Vrijedno je pripomenuti da čitava antička tradicija prikazuje Agamemnona u dosta nepovoljnu svjetlu. Zanimljivo je kako se starica, da zadobije grčkog vojvodu, vrlo ponizno poziva na Agamenonovo suložništvo s njezinom kćerkom Kasandrom samo zato da izvrši svoj paklenski osvetnički plan:

πρὸς σοῖσι πλευροῖς παῖς ἐμῇ κοιμίζεται
 ἢ φοιβάς, ἣν καλοῦσι Κασάνδραν Φρύγες,
 ποῦ τὰς φίλας δῆτ' εὐφρόνας δεῖξεις, ἄναξ,
 ἢ τῶν ἐν εὐνῇ φιλτάτων ἀσπασμάτων
 χάριν τίν' ἔξει παῖς ἐμῇ, κείνης δ' ἐγώ²,

Na kraju uspijeva i doziva u grčki tabor Polimestora i njegova dva sina. Domamljuje ih u šator gdje uz pomoć Trojanki, koje su sada grčke zarobljenice, ubija oba Polimestorova sina, a njemu kopčama izbadaju oči. Oslijepljeni Polimestor proriče Hekabi da će se pretvoriti u kiju i pasti u more, a Agamemnona i Kasandru ubit će Klitemestra.

I za tu Euripidovu tragediju može se reći da sadržava bogatstvo i tradicionalnih i originalnih elemenata kojima je bilo određeno da postanu tradicionalni. Podsjetit ćemo samo na impresivan opis posljednje noći u Troji (treći stazim)³ kojim su se sigurno nadahnjivali aleksandrijski pjesnici i Vergilije:

σύ μὲν ᾧ πατρις Ἰλιάς,
 τῶν ἀποροθήτων πόλις οὐκέτι λέξει·
 τοῖον Ἑλλάνων νέφος ἀμφὶ σε κρύπτει
 δορὶ δὴ δορὶ πέρσαι.
 ἀπὸ δὲ στεφάναν κέκαρσαι
 πύργων, κατὰ δ' αἰθάλου
 κηλῖδ' οἰκτροτάταν κέχρωσαι,
 τάλαιν', οὐκέτι σ' ἐμβατεύσω.

Bit će korisno da ovdje spomenemo kako se pjesnik ne brine da objasni jedinstvo mjesta što su mnogi kritičari postavili u sumnju. Radnja se zbiva na tračkom Herzonezu. Na njegovim je obalama zadržana helenska mornarica. No žrtvovanje Poliksenino obavlja se u Troadi gdje je bio Ahilejev grob. Osobitost Euripidova teatra jest što u prologu daje riječ sjeni mrtva Polidora. No ni to nije novina. Sjetimo se Patroklova duha u 23. pjevanju Ilijade, Darijeva duha u Eshilovim Perzijancima, Klitemestrina u Eumenidama i Ahilejeva u Sofoklovoj Polikseni.

¹ *Eneida* III, 41. i d.

² St. 826—30.

³ St. 905—13; Vergilije, *Eneida* II, 268—69.

Ljubitelj klasične antike može bolje osjetiti bogatstvo te tragedije i lakše utvrditi jedan od aspekata koji nas najviše zbunjuju, tj. da toj tragediji pridajemo snažnu dramsku napetost. Takav je aspekt upravo ono što bolje odgovara raznolikosti i širini helenske duše, tj. spajanje grozne okrutnosti (Polimestorov zločin — evocira ga u njegovoj strahoti nijemi Polidorov leš, Hekabina osveta, klanje Poliksenino) i uzvišene plemenitosti duha (heoroizam same Poliksene). Ta i u 24. pjevanju Ilijade susrećemo okrutan Ahilejev bijes prema unakaženu Hektorovu lešu, a isto tako i duboku humanost u Ahilejevu i Prijamovu susretu. Isto je tako i zaključna epizoda Hekabe duboko ukorijenjena u helenski duh. Oslijepljeni Polimestor dobiva sposobnost da duhovnim okom vidi budućnost. On proriče Agamemnonu nesreću koja ga kod kuće čeka, a Hekabi preobrazbu u kuju o čemu govori prema tradiciji i Dante u svojoj besmrtnoj poemi⁴. Promjena gledanja fizičkog oka u vidovitost unutaršnjeg oka motiv je u kojem u neku ruku dolazi do izražaja u obliku legende helenska religioznost (npr. legenda o vraču Tireziji, oslijepljeni Kiklop u istoimenoj Euripidovoj satirskoj drami također proriče Odisjeju buduće nevolje). To se slikovito povezuje s intuicijom koja se već pojavila u Eshilovu shvaćanju da se kroz patnju dolazi do saznanja istine — *πάθει μάθος*. I Euripid je sklon da se približi tom hhvaćanju. Zanimljivo je utvrditi ove odnose u Euripida koji, iako se mnogo udaljuje od Eshilove moralne i religiozne koncentracije, ipak ne prestaje da bude na svoj način baštinik tradicije. I zaista, koliko god bio Helen revolucionaran, on se ipak hranio i tradicijom.

Posve je prirodno da Euripid nije ocrtao potresnu promjenu u Hekabinu karakteru metodom moderne psihološke analize. Zato su neki kritičari tu promjenu definirali kao neočekivanu i nenadanu. Drugi nastoje utvrditi i odrediti u Hekabi dvije psihološke faze. No uprkos tome pjesnik je na svoj način i svojim sredstvima, drukčijim od moderne psihološke analize, pripremio Hekabinu preobrazbu. Pripominjemo da u početku, kad je Hekaba skršena od prekomjerne trpnje, pjesnik stavlja u njezina usta riječi:

*μηδὲ κτάνητε· τῶν τεθνυκότων ἄλις*⁵.

Hekaba je ipak ona koja će ubiti i dati ubiti. Misao mržnje i osvete prvi put proviruje u stihu 441. i d. gdje Hekaba želi da ugleda Helenu, uzročnika trojanske propasti.

Navedena kritika „nenadane“ promjene Hekabina karaktera ne priječi nam da ipak u tragediji nađemo na stvarnu gradaciju počevši od prizora kad se na sceni pojavljuje stara kraljica skršena i iznemogla te traži da je podupru (st. 60) pa do njezina očajna bacanja na zemlju kad joj je odvučena Poliksena (st. 438. i d.). Zatim slijede u gradaciji predviđanja daljnjih nesreća (st. 585. i d.), pa ponosno staričino držanje, već pomalo uzbuđeno i bolećivo (st. 591. i d.) kad joj je Talti-

⁴ Pakao 30. pjevanje, st. 13—22.

⁵ St. 278.

bije donio glas o herojskoj smrti njezine kćeri. I nadalje, paklena priprema osvete. Surov Polimestorov čin izazvao je u prividno posve skršenoj starici strašnu snagu otpora (st. 681. i d.). Vatrena rječitosd tred Agamemnonom (st. 786. i d.) te silan oprez da ne gleda u oči Polimestora u času kad ga mami u zasjedu, jer se boji da bi on mogao opaziti kako joj oči plamte osvetničkim bijesom (st. 968. i d.), itd., sve do konačne osvete i grozničave i čvrste obrane pred Agamemnonom (st. 1187. i d.) — odvija se u postepenoj gradaciji.

Stoga je opravdano da se protiv kritika, koje kažu da je sastavljena od dva odvojena dijela — legende o žrtvovanju Poliksene i legende o Polidorovoj smrti —, zastupa i brani jedinstvo tragedije. Ono se sastoji upravo u Hekabinu karakteru i njegovu psihološkom razvoju. Iako očigledno nema nužne povezanosti između Poliksene i Polidora, oba su dijela vrlo vješto uklopljena jedan u drugi, a funkciju povezivanja ima prolog. I nadalje, ako jedinstvo i nije u samoj radnji, ono svakako postoji u psihološkom razvoju Hekabine uloge. Hekaba je u stvari drama Hekabina upravo kao što je i Edij Kralj drama Edipova. Kad je Hekaba izvršila osvetu i uspješno obranila pred mlitavcem Agamemnonom svoje užasno djelo, ona je, tako reći, bez života. Oslabio je osvetnički žar koji ju je prije preobrazio. Tako na strašno proroštvo oslijepljena Polimestora odgovara samo ove riječi:

οὐδὲν μέλει μοι σοῦ γέ μοι δόντος δίκη⁶.

Ne smijemo zaboraviti da je još patetičniji vid Hekabine boli i to da ona mrzi Helene barem toliko koliko i Polimestora, ali se njima ne može osvetiti jer su jaki i pobjednici. Agamemnon je uništitelj Hekabina života i srčce, ali ipak je sada jedini koji joj može omogućiti osvetu. U Hekabinu zvjerskom bijesu protiv Polimestora ima sigurno mnogo šire i dublje mržnje. Hekaba se morala još i poniziti i moliti prezirno ništava Agamemnona da bi iznudila osvetu. Nakon izvršene osvete ona se opet osjeća zarobljenicom i nesretnicom kao i ranije, postaje opet u svojoj nemoći pasivnom. U nemoći je i njezin phihički pad i psihološki povratak u prijašnje stanje. No bilo bi odviše jednostavno kad bismo gledali u Hekabi samo personifikaciju nesreće i osvete. Hekaba nosi sa sobom posve tragičnu situaciju, grozotu koja nadilazi sve ljudske snage.

U Hekabinu liku Euripid je tragički prikazao posljedice prekomjerne boli kako to potvrđuju riječi sluškinje u st. 657—59:

γυναῖκες, 'Εκάβη ποῦ ποθ' ἡ παναθλία,
ἢ πάντα νικῶσ' ἄνδρα καὶ θῆλυν σποράν
κακοῦσιν; οὐδεὶς στέφανον ἀνθαιρήσεται.

Ljudsko srce sposobno je da podnosi boli do određene granice. Kad se ona prekorači, bol prelazi u neljudsko, bolesno stanje. Odatle izvire i duboka psihološka istina legende o Hekabi pretvorenoj u kuju. Na tu

⁶ St. 1274.

legendu proročki aludira na kraju drame Polimestor. No nije samo Euripidov običaj, vrlo čest na kraju tragedije, da povezuje samu tragediju s nekim lokalitetom ili realnim elementom. U ovom slučaju pozivanje na grob, koji se nalazi na obali tračkog Herzoneza, a nazvan je κωνός σῆμα, ima tragičko značenje i za nas koji smo daleko od onog vremena. Moralna metamorfoza nesretne starice pripremljena je već u 784. stihu:

ὄλωλα κοῦδὲν λουπόν, Ἀγάμεμνον, κακῶν

koji označava vrhunac patnje. I anoniman lirski fragment, koji spominje Hekabu pretvorenu u kuju,⁷ i neke crte okrutnosti, koje je već Ilijada dala Hekabinu karakteru⁸, treba dovesti u vezu s ovim gledanjem. Da se to kristalizira u mitu, utjecala je i antička optužba uperena protiv žene zbog njezine nemoći u patnjama.

Euripidova obrada lika Hekabe, koja po prekomjernosti svoje nesreće postaje ženski pandan Sofoklovu Edipu i Euripidovu Heraklu, potvrđuje pjesnikovu sklonost koja se javlja već i u Medeji, tj. sklonost ka proučavanju patologije ljudskoga srca. Ova je sklonost drukčija od odanosti kojom je helenski duh uvijek znao ići odvažno ususret realnosti i njezinim ružnim i bolnim stranama. No Euripida i njegovu žed za upoznavanjem života ne zadovoljavaju više dotada istražena područja ljudske stvarnosti. On teži da prekorači te granice i da zahvati svojom umjetnošću i analizom i abnormalne elemente ljudskoga života. Smiona i opasna pjesnikova veličina sastoji se u tome što se usudio proširiti granice grčkoga duha. U povijesti civilizacije postoje duhovni ratovi koji se ne vode za proširenje geografskih već međa duha i moralnog iskustva. Pjesnikov pokušaj, koji s povijesnog gledišta odgovara i prethodi širenju helenske civilizacije u cijelom bazenu Mediterana i preko njegovih granica, postaje jasniji s idejnog gledišta ako ga usporedimo s literaturom i moralom zadnjih osamdesetak godina našeg vremena, osobito u Francuskoj. Nicanje, naime, djela, koja ozbiljno obrađuju abnormalne i bolećive fenomene psihoanalitičkog karaktera, pokazuje mutatis mutandis da je potreba za proširenjem oblasti ljudskog duha bitan zahtjev u povijesti civilizacije.

Utvrđena je srodnost Hekabe i Medeje. I u Hekabi je pjesnik^a uzbudila nadljudska bol glavnoga lica. Govori se, štoviše, o ženskoj patologiji. No za razliku od Medeje, gdje je dovoljno istaknuta pripadnost protagonistkinje bartarskom podrijetlu, u Hekabi su samo dva kratka podatka o negrčkom Hekabinu podrijetlu⁹, dok je inače Hekaba prikazana kao žena s helenskom osjećajnošću u svome ponašanju, osobito u času kad je dobila vijest o herojskoj smrti svoje Poliksene:

⁷ Diehl, *Fr. mel.* adesp. 31.

⁸ 24, 212. i d. :..... τοῦ ἐγὼ μέσον ἤπαρ ἔχομι
ἐσθήμεναι προσφῦσα.....

⁹ Sx. 1129. i 1200,

Protiv pretjerano romantičkih interpretacija Euripidove umjetnosti treba potvrditi da je ipak u njega duboko ukorijenjeno antičko helensko gledanje na život. Strašne posljedice pretjerane Hekabine patnje, njezina psihološka i legendarna preobrazba nije u biti drugo nego ὄβρις. Na taj način možemo shvatiti zagonetan i dvojak lik Euripidova duha. On pripaja antičkom klasičnom helenskom moralu, koji je urođen strujio u njegovoj krvi, i revolucionarnu težnju da taj isti moral poremeti. To nam objašnjava kako je u njemu bio duboki nemir, koji ima dva lika, tj. on je urođeno svojstvo njegova temperamenta i duha i neminovna posljedica njegova duhovnog stava strastvenog is. traživača.

Poliksenin sjajan lik suprotstavljen je strašnoj Hekabi. Mlada postojana i herojska djevojka, a ipak ispunjena ljudskim kad žali za krasnim nadama¹⁰ koje je gajila o svom budućem životu, pripada u krug Alekstide i Makarije, štoviše, ona ih nadvisuje.

Nijedan helenski pjesnik nije tako često i s tolikim umjetničkim i moralnim zadovoljstvom prikazao u ženi najvišu žrtvu života. I u tome je Euripid moderan. Kad je Poliksena saznala, kakva je žalosna sudbina očekuje, u zanosu spontane plemenitosti ne opkakuje sebe već svoju jadnu majku:

ὦ δεινὰ παθοῦσ', ὦ παντλάμων,
ὦ δυστάνου μάτηρ βιοτᾶς¹¹,
καὶ σὲ μὲν, μάτηρ δύστανε,
κλαίω πανδύροισι θρήνοισι·
τὸν ἐμὸν δὲ βίον, λῶβαν λύμαν τ',
οὐ μετακλαίομαι, ἀλλὰ θανεῖν μοι
ζυγνυχία κρείσσων ἐκύρησεν¹².

Ostati na životu značilo bi za Poliksenu postati ratnom ropkinjom. Zato joj je draža smrt. Njezina odvažnost i odrješitost dostizava paradoks kad govori majci:

μητέρα, σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμπεδῶν γένη
λέγουσα μηδὲ δρῶσα· συμβούλου δέ μοι
θανεῖν πρὶν αἰσχροῦν μὴ κατ' ἀξίαν τυχεῖν¹³.

Malo dalje pripovijedanje glasnika Taltibija pokazuje da je i u posljednjem času Poliksenino djelo u punom skladu s prijašnjim riječima jer govori ovo:

ὦ τὴν ἐμὴν πέρσαντες Ἀργεῖοι πόλιν,
ἐκοῦσα θνήσκω μὴ τις ἄψηται χροδὸς
τοῦμοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως·
ἐλευθέραν δέ μ', ὡς ἐλευθέρα θάνω,
πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατ'· ἐν νεκροῖσι γὰρ
δοῦλη κεκληῆσθαι βασιλῆς οὔσ' αἰσχύνομαι¹⁴.

¹⁰ St. 351. i d.

¹¹ St. 197—98.

¹² St. 211—15.

¹³ St. 372—74.

¹⁴ St. 547—52.

Sholijast bilježi uz ovo mjesto da djevojka smatra ropskim biti vezana prije smrti. Nakon gornjih riječi pograbi Poliksena haljinu na ramenu i razdere je do bokova pokazujući se čitava u treptavoj ljepoti kao kip. Ahilejev sin Neoptolem poslije časovitog mučnog kolebanja pred tolikom ljepotom zadaje joj smrtni udarac nožem. Čitav prizor pokazuje ne samo pjesnikovo slobodno umjetničko ostvarenje, nego sjajno izražava dubinu helenskog ethosa kojemu je bilo određeno da daje plodove i za vrijeme propadanja. Rimljanima je bilo određeno da upiju taj snažan moralni utjecaj i da ga predaju preko svojih potomaka evropskoj i svjetskoj tradiciji.

Prikazujući u trojanskoj djevojci Polikseni toliku moralnu ljepotu, a u Odiseju i Agamemnonu kao njezinoj suprotnosti nesimpatične likove, Euripid je usvajao i deformaciju koja je već udarila pečat na čitavu priču od Trojanskom ratu. No pjesnik se nije ograničio na pasivno prihvaćanje te deformacije, kako će to pokazati u Trojankama. Usvajajući tu deformaciju, Euripid je potvrđivao slobodu svoga duha nasuprot interpretaciji koja se mogla dati njegovim pohvalama gradu Ateni i Atenjanima. Idealna moralna ljepota sadržana u Polikseninu liku mogla je lako sugerirati misao da je i u pohvalama Ateni sadržana više pohvala idealnih negoli realnih svojstava. Ovdje dolazi jasno do izražaja koliko je helensko gledanje na umjetnost bilo najprisnije povezano s etičkim gledanjem. Što je umjetnost bila originalnija, prisnija je bila i ta povezanost.

Drugi osnovni motiv u Hekabi jest težnja da se u svoj punini razvije dijalektičko raspravljanje među likovima tzv. *ἀμιλλαι λόγων*. Susrećemo ih u dijalogu između Hekabe i Odiseja, Poliksene i Odiseja, Hekabe i Agamemnona te Hekabe i Polimestora. Svi su ti dijaloški dvoboji prilično opširni. U govorima Euripidovih likova možemo razabrati uvod, izlaganje, epilog i pobijanje. Dijalektičko-sofistički element javlja se u svim pjesnikovim tragedijama, ali u Hekabi tek u punoj mjeri vidimo koliko važnost ima taj element u pjesnikovoj umjetnosti i u njegovu načinu promatranja stvarnosti. Opažaju se tragovi ne samo sofističkog poučavanja, koje se sve više sirilo u svakodnevnoj govorničkoj i sudskoj praksi, nego i obilježja helenskog stava, tj. kult individualnosti, dijalektike, slobodne lične otvorenosti, slobode riječi i živi osjećaj složenosti stvarnoga života. Sve su to elementi kojima je upravo sofistika izražavala i u dobroj i u lošoj strani najznačajnije potrebe uvijek nemirnog i dubokog grčkog duha. Vrijedno je istaknuti da su *ἀμιλλαι λόγων* u Hekabi po težini i opravdanosti bolje nego u drugim dramama. Njihova je dužina značajna, a sastav pokazuje da su čvrsto ukorijenjene u temelj tragedije. Možda su ipak najpotresnija mjesta u tragediji rasprava između Hekabe i Odiseja, osobito tamo gdje Odisej opravdava Poliksenino žrtvovanje državnim razlozima¹⁵. Zatim rasprava Hekabina s Agamemnonom. Dirljivo je gledati kako pjesnik prikazuje nesretnu staricu koja stavlja na kocku svoj život i željenu osvetu samo da joj

¹⁵ St. 306. i d.

govor bude snažan i uvjerljiv¹⁶. Uostalom nije ni to bez presedana jer u životu čovjeka njegova sudbina ne samo u sudbenoj dvorani nego i u svakodnevnom životu zavisi često od riječi kojima se umije služiti.

Ova letimična kritička panorama Hekabe ne bi bila potpuna kad ne bismo upozorili da i u toj tragediji ima odlomaka u kojima je teatarska tehnika i recitacija jača od umjetnosti. Takav je npr. prizor očajničkog bijesa oslijepljena Polimmestora¹⁷. Ne može se zaključiti ova analiza a da se ne sjetimo iz vanredne dionice kora, sastavljenog od žena Trojanki koje su sada postale roblje. Kad je Poliksena iščupana iz ruku majke Hekabe, ova pada na zamlju, a koru iz srca provaljuje jauk uzvišene i jednostavne tuge:

αἴρα, ποντιάς αἴρα,
 ἄτε ποντοπόρους κομίζεις
 θοᾶς ἀκάτους ἐπ' οἶδιμα λίμνας,
 πῶς με τὸν μελέαν πορεύσεις;¹⁸

Invokacija vjetra je u savršenom logičkom skladu sa situacijom nesretnih žena koje su sigurne da će biti prebačene preko mora tko zna kako jadnom usudu ususret. Ova invokacija, ova apostrofa zračnome dahu, koji puše daleko od naših nevolja, osvaja i danas naše srce.

I moderna će se lirika služiti sličnim apostrofama, ali će biti znatno slabija veza između njih i stvarne situacije s njima povezane. Nastat će Shelleyeva oda vjetru zapadnjaku. Da ni O. Wilde nije bio neosjetljiv prema ljepoti citiranog korskog dijela, vidi se u tome što ga je preveo.

Zagreb.

M. Sironić.

ZUSAMMENFASSUNG

M. Sironić: WELCHE ELEMENTE FINDEN WIR IN EURIPIDES' HEKABE?

Bei der Analyse der Hekabe von Euripides zieht der Autor den Schluß, daß den Kern der Tragödie das weibliche und das sophistische Element bilden. Die Tragödie wird von den Gestalten der alten trojanischen Königin Hekabe und ihrer Tochter Polyxene beherrscht. An den dramatisch spannendsten Stellen nimmt die Tragödie den Charakter des dialektischen Streitgesprächs (*ἀμιλλαι λόγων*) an. In dieser Tragödie der wilden Leidenschaft und des tiefen, in rasende Wut sich verwandelnden Leidens, tritt also das rhetorisch-sophistische Element sehr oft in Erscheinung. Gegen die Kritik, die Tragödie setze sich aus zwei getrennten Teilen zusammen, vertritt und verteidigt der Autor die Einheit der Tragödie. Diese Einheit besteht eben in Hekabes Charakter und seiner psychologischen Entwicklung, die in einer allmählichen Steigerung vor sich geht, von der Szene an, als auf der Bühne die alte und völlig zusammengebrochene Königin erscheint, die auf die Nachricht von der Ermordung ihres jüngsten Sohnes Polydoros aus der Lethargie erwacht und im leidenschaftlichen Haß auf grausame Rache sinnt. Als sie sich gerächt hat, wird sie in ihrer Ohnmacht wieder passiv. In der Gestalt der Hekabe stellte der Dichter die Folgen des maßlosen, in den entmenslichten Zustand übergehenden Schmerzes

¹⁶ St. 726. i d.

¹⁷ St. 1056. i d.

¹⁸ St. 444. i d.

tragisch dar. Daraus entstammt auch die tiefe psychologische Wahrheit der Legende von der in eine Hündin verwandelten Hekabe. Am Übermaß ihres Unglücks dient Hekabe als Pendant dem Oidipus von Sophokles und dem Herakles von Euripides, was auch die Neigung des Euripides, die Pathologie des menschlichen Herzens zu erforschern, klar bestätigt. Auch hier zeigt sich der Dichter als ein leidenschaftlicher Forscher. Die Gestalt der Hekabe wird noch mehr dadurch hervorgehoben, daß ihr der Dichter die prächtige Gestalt ihrer Tochter entgegensetzt, eines heldenhaften Mädchens, das tapfer und stolz in den Tod geht, ohne sich fesseln oder sogar berühren zu lassen. Mit der Darstellung der moralischen Schönheit in der Gestalt der Polyxene und mit der Darstellung der unsympathischen Gestalten von Odysseus und Agamemnon als ihrem Gegensatz, nahm Euripides die Deformation an, die der gesamten Geschichte von dem trojanischen Krieg ihr Gepräge gab. In dialogischen Duellen zwischen Hekabe und Odysseus, Polyxene und Odysseus, Hekabe und Agamemnon wie auch zwischen Hekabe und Polymestor lassen sich die Spuren erkennen, nicht nur einer rhetorisch-sophistischen Belehrung, die in der alltäglichen rhetorischen und gerichtlichen Praxis immer mehr um sich griff, sondern auch den Kult der Individualität, der Dialektik, der Freiheit des Wortes, sowie das lebendige Gefühl für Komplexität des wirklichen Lebens. Die Länge dieser dialogischen Duelle und ihre Komposition lassen klar erkennen, daß sie in die Fundamente der Tragödie fest eingebaut sind.